

A „Vasárnapi Ujság“ hetenként egyszer egy nagy negyedretű iven jelenik meg. —
Előfizetési díj július—decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz

küldve vagy postai uton a „Politikai újdonságokkal“ együtt csupán csak 3 ft pp. — Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság“ kiadó-hivatalához (egyetemutca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Pályadíjt nyert mű!

(Történeti beszély.)

P. SZATHMÁRY KÁROLYTÓL.

Csak egyetlen intés még az enyészet szellemétől, s a magyar arisztokracia öspéldányainak még nyomaira sem találunk többé. A polgárisodás letörli a nemzetiesség zamatját s a különbséget, melly egykor osztályzatot osztályzattól elválasztta, idestova, a legélesb szemü lélekbuvár sem fogja fölfedezhetni.

El lesznek temetve a nemzet egykori virágai nagy érényeik- és nagy hibáikkal; a költő csak képzelete csapongó álmain, a történész csak fáradságos kutatás után jut azon szobortöredékekhez, mellyek egykor, együtt e hatalmas hon-oszlopokat képezték.

Mi még birjuk a szép szobor alapkövét : a valódi hazafiúságot; a szobor dicső homlokát : azon mélyen belátó ész, melly hazánkat ezer éven át fölbirta tartani; még látjuk szétszórva az egyes tagokat : a nemes bátorságot, a törhetlen erőt, a nagy lelkét, igaz vendégszeretet, mellyek helyett, ha meg nem mentjük, az utókor lehet homokot, lehet márványt alkalmaz s a szobor talán dicsőbb vagy törpébb leend, de nem a valódi többé.

Nagy példányokat választunk ki; nem azért, mintha erőnket túlbecsülnök : sőt ellenkezőleg, hogy ez óriás-alakok jellemző élvonalai, gyalgó előadási tehetségünk fátyolán is átvilágítsanak. És ha e régiség-fentartási szándokunk mellé valami fensőbb, nemesebb cél is csatlakozott : annak föl- és elismerését kedves olvasóinkra bizzuk.

A nagy történeti nevetek egész hűséggel már az elhunytak árnyai iránti tiszteletből sem adhatnók : de ki hazánk mult századi történetével csak némileg ismeretes, fölfogja ismerni azon egyéneket, kiknek életéből e pár jellemző esetet kiragadni merészeltük.

I. Az engedellen gyermekek.

Képzeletünk szeszélye úgy akarja, hogy beszélyünk hőst mintegy nyolczvan évvel ezelőtt, épen azon helyen lepjük meg, hol néhány évvel később, ugyancsak az ő befolyása nyomán, az első magyar színház alapköve letétezt : a kis Erdély fővárosában Kolozsvárt.

Egy 15—16 éves ifju ez, ki mint siető léptei és a hónaalatti könyvek mutatják, csak most hagyta el a történeti hirre emelkedett Farkas-utca zárpontját képező, s ez időben teljes virágjában levő tanodát.

A suhanczár mérték fölött széles vállai, tüzes, csaknem szikrázó tekintete és kiválóan bátor, mondhatni fiatal arsláni magatartása nem köznapi jelenetté teszik őt s a szemlélőre olly benyomást gyakorolnak, minőt azon fiatalok látása szokott, kiktől sok rosztat, vagy sok dicsőt szoktunk remélni egykor.

E vadtekintetű gyemeket Kolozsvárt mindenki ismeré, de leginkább elkövetett, bár sohasem aljas csintettei vagy élcei után s még akkor félreismerhetlen lángesze daczára sem hitték, hogy csaknem fékezhetlennek tartott szenvedélyessége miatt Erdély politikai életére valamikor oly nevezetes befolyást gyakoroljon.

Pedig már ekkor Alkibiadesznek minden tulajdonai megvoltak benne. — Külsője szépségben mint erőben senkinek sem engedett; ha valamit vitatott, lánglelkeseése és kedves hangja által mindenkit részére vont, mig tisztán és hidegen odadobott okai, még azt is meghódíták, ki csapongó vére hullámozását követni nem akarta.

Tanárainak állása irányában sajtáságos volt, bár a nagyobb résznek itt is osztatlan bámulatában részesült. Föladott leczkéinek határait alig tudta volna kimutatni; de ha valami fontos kérdésben fölszólittaték; ha valami honi jog- vagy történeti igazságról kellett szólni : a még fiatal gyermek férfias hangjától rengették a hallgató-terem falai, s tanuló-társait csaknem tapsban nyilatkozó lelkesedésre ragadta. Midőn leült, homlokán ki voltak dagadva az erek s indulata hevessége miatt holló fürtjei lebegve fogták körül szép arcját.

Anyjának egyetlen intésére életét áldozta volna fel; atyját csecsemő korától tisztelni tanulta; de e köztisztelethen álló szülőkön kívül, kinek sem volt tanácsos véle parancsot hallatni, mig másfelől szép szóra sokat megtett s a cselédség nem gyözte eléggé dicsérni nagylelkűségéért, ha már ekkor is gyakran előtörő s nem egyszer sajtáságos szeszélyeit tellyesítették. Ellentmondást e részben nem türt soha.

A kolozsvári polgárság a mennyire szerette, annyira félt tőle. Szerette, mert nem volt tűz-vész, hol az ifju Versényi első ne lett volna az oltásban és mentésben, s mert nem egy anyának adta vissza a Szamos hullámaiból kiragadott gyermekét : de félt, mert nem egyszer történt, hogy a tűz körül ácsorgó tiszt polgárnak a kiürült vizes edényt olly csinosan tette fejére, hogy az edény feneke tova repült s ő hahotájával már a harmadik ház lángra gyult födelét verte le; megesett az is, hogy a csinosabb polgárleányka arcját megcsippenté, mellyért azonban rendesen inkább csak a szülők haragudtak és nem a kárvallott

személy. Az iskolai életben nem volt sérelmi ügy, mellynek Versényi Miklós ne lett volna vezére. A legutolsó iskolai szolgát megsértő számíthatott herkuleszi ökle csapásaira; a szokásos diákverekedések és csinek nem történhettek meg az ő jelenléte nélkül; valamint megátkozta születési óráját azon tanító, kit tudatlansága vagy jelleme miatt, saját fensősége érzetében, e vad gyermek nem tartott méltónak a tiszteletre.

Magnásfi létére többnyire szegénysorsu, de kitünő tehetségű tanulókkal barátkozott s jaj volt azon elkényeztetett méltóságos urficskának, kit sorsa Versényivel vitába állított, — a mire pedig elég volt, ha valamelyik szegény tanuló lenézni merészelt. Ritkán volt elég a guny, melylyel a lángajku gyermek azt emez előnyére korbácsolá, — a megtorlás rendszeren az ököljog gyakorlatán végződött, midőn aztán a magyar Herkulesz ellene természetesen mindig a rövidebbet húzta.

Az illy esetek rangtársait soha nem feledhető gyűlöletre ingerlék.

Illy alkalom szolgáltatott okot a Csághivali meghasonlásra is, melly később életére olly fájdalmas csapást hozott.

Ő e gyűlölet ellenében barátai szeretete- és bámulatában keresett kárpótlást . . .

E szerint, miután a fiatal jellemével — a mennyiben a serdülő kor illyszerű nyilvánulatai jellemnek nevezhetők — körülbelől tisztában vagyunk, — remélem annál több érdeklődéssel követhetjük lépteit.

Ugyanazon perczen, mellyben hősünk az említett utca derekára ér, szembe vele, az akkori kormányzati épületek árnyékából, szerény öltözetű gouvernante kíséretében, egy alig 13 éves leányka lép ki.

Ki ez egymáshoz közeledő két alakot szorosban szemügyre vehette, lehetetlen volt azon eszmére nem jönie, mellyet Vörösmartynk olly szépen fejez ki:

„Ott az erő szépség; itt a szépség válik erővé.“

A kedves leányka sugáros szempillái picziny lábacskái felé irányozták, mint észrevehetni nevelőnöje parancsából, ki az ifju Versényit talán igen is gyöngédtelen leírásokból ismervén, annak közeledtét a hallgatag utcán nem minden aggály nélkül tekinté.

Az ifju azonban közeledtével mind nagyobb-nagyobb érdeklődéssel szemlélte a gyermekleányka angyali vonásait; önkéntelen tisztelettel, mondhatni hódolat kifejezésével nyult kalapjához midőn mellettök elment; s mintha a hosszukás, szöke fürtöktől körül folyt madonna-arczot örökre szeméi előtt kívánná marasztani, visszafordulva hosszasan nézett a hölgyek után.

Kéblében egy eddig ismeretlen hur feszültét érzé s azon tultelt indulat miatt, melly lélekvilágában egyszerre föllángolt, azt hitte, hogy e feszült hur szét pattantától kell félnie.

E fölbirkózó érzélem egyszerre kiáltá: „Ez ő! és kérdezé: Ki az? . . .“

Nem jutott eszébe, hogy az ismeretleneket kövesse; arra sem gondolt, hogy a látomány talán a jövő perczen már örökre elvész szeméi elől: ott állott bámészan és ihletve, mint a csillagász, ki véletlenül ismeretlen, csodás bolygót fedezett föl, melly tudománya csekélységéről és az Isten teremtő erejének határtalan köréről győzi meg.

Merengéséből egyszerre zavart lárma verte föl, melly a már-már elhagyott utca tulsó végéről, a szintén történeti nevezetességre kapott-góth-egyház mellől kelt.

A legközelebbi szűk utcából több kiáltozó polgár ugrott elé, kiknek vészkiáltásaikra nemsokára az iskola kapuja is fölnyílt s öbléből méhrajként tolt elő a botokkal fegyverzett tanuló-sereg, szaporitva az üldöző tömeget, mellynek kiáltásai Versényi előtt az egésztest csakhamar megfekték.

Félre, félre! . . . Veszett eb! — harsogott mindenfelől s a botok folyvást röpültek az undok állat felé, melly csakhamar valóban előtűnt.

Egy lompos, óriási fehér komondor, kidiódzott szemekkel, kiöltött nyelv- és lesütött fővel bukdácsolt a megrémült hölgyek és a határozatlanul álló ifju felé, fénylő fogaival a légben jobbra és balra kapkodva.

Egy percz még s a rémültében összehulló leányka az undok állat és a legszörnyűbb halál birtokában van! . . .

A magáhozért gouvernante rémülten vonul egy közeli emeletes ház kapujába; csak az eszméletnélküli áldozat hever ott a kövezeten s a veszett eb alig pár lépésnyi távolban üget feléje.

Az üldözők fenyegető hangja az iszonyat ordításává válik; a bátrabbak igyekeznek a vést megkerülés által elfordítani: de igyekezetök sikertelenségét, a leányka és veszett eb közötti csekély távolság miatt magok is belátják.

— A Cserényi ő méltósága leánya! — kiált hátulról egy hang — ki fogja őt megmenteni?!

Igen, ki fogja őt megmenteni? . . . Ki fogja föl tartani ez állatszörnyet, mellynek már érintése is halálos? . . . Minő érzélem szülheti az önfeláldozást, melly kész legyen a legborzasztóbb és költöitlenebb halálra, mellynek kinjait nem enyhíthetik szülői kezek, mellynek verejtékét nem fogja föl baráti kebel, nem vigasztalja keresztényi ajk? . . .

Csak egyetlen érzés képes erre: a szerelem; csak egyetlen kebel bírja ezt meg: a szerető ifjúé.

Nézzétek a lángoló szemet, a kipirult arcot, a lihegő kebelt! . . . Az ifju oroszlány him-bátorsága ez, melly a kebelből szakadozott, nehéz lehelletet ver.

Versényi fekete mentéjét leveté magáról s előtűntek a hatalmas karok, mellyek izomereje előtt csapat-ellenségben megrendült volna a szív, s egyszerre, mint a ragadmányára csapó sas, rohant az irtózatossá állatra, sötét mentéjével elboritva s azzal együtt magasra emelve veszélyes ellenségét, mielőtt az, az előtte fekvő drága áldozatot elérte volna.

Az oda ért néptömeg részint ujongva, részint folytonos aggodalommal kíséré a hősi tettet. Voltak olyanok, kik a derék ifju veszélyén aggódtak, míg a nagyobb rész, ősi szokás szerint, még mindig saját bőrét féltette.

Ez aggodalmot azonban egyszerre örömríadás váltá föl, midőn az óriáserejű gyermek a veszélyes közellenséget feje fölött megsavartva mentéjével együtt a mellette eső régi kőfalon át, egy lakatlan telek gyöpére vetette át.

A nép „éljent“ kiáltott, de Versényi mit sem hallott; viszsziétt a helyre, hol a visszatért gouvernante több nők segélyével a megmentett Cserényi Itonkát eszméletehez hozni igyekezett, s merően odaszegzett szemekkel bámult a leánykára mindaddig, míg az ábrándos szemhéjjait először föl nyitotta.

A véletlen úgy akarta, hogy a szabadító és megmentett szemek egy percze találkozzanak, — mire az ifju Versényi észrevétlenül eltűnt a tömegeből.

Versényi Miklós talán először és utoljára életében súlyos betegségbe esett; s hősi önfeláldozásának leírásaival együtt terjedt el veszélyes állapotának híre is.

A szülők, gyermekök betegségét a veszett ebbeli érintkezés következtetésének tartván, kétségbe voltak esve; a polgárság és főnemesség naponta tudakozódott a derék gyermek egészsége felől. Az orvosok közül csak a derék B... nyújtott reményt, Miklósunk lázát inkább megerőltetésnek és hűlés-okozta bajnak, mint veszettség méregnek tulajdonitván.

E lelkes Észkulap szavai a ki s be tolongó tömeget némileg megnyugtatták.

De nem nyugtathatták meg azon kebelt, melly megmentését a derék ifjunak köszöné, s mellyet a formaruhás inasoktól hozott izenetek ki nem elégíthettek többé.

Ilona kijelenté szüleinek, hogy ő az érette szenvedő beteget okvetlenül megakarja látogatni! . . .

Ez nagy merészség volt az eddig engedelmes lánytól, ki jól tudta, hogy családja és a Versényi-é között olthatlan gyűlölség létezik, tápláltatva, különböző politikai elvek, különböző vallás és ellenkező modor által.

Már a szokásos cselédek általi tudakoltatás is olly sokba került az öreg Cserényinek, hogy e kötély, mit leánya megmentése reárádott, csaknem olly nehezen esett gögje és ellenszenvének, mintha leányát elvesztette volna.

Az öreg Cserényi Farkas magánkívül volt s leányát rög-

töni zárdába-küldéssel, elcsapással fenyegette; csak hosszas utánjárással és a kérelem visszavonásával lehetett valamennyire lecsillapítani.

De Ilona ez egyben nem ismert csüggedélyt s részvékeny galamb-lelkével, mellyhez nagyobb szenvedélyek még ugy sem férköztek, hajlékonyabb lelkü édesanyját enyelgte körül, míg végre reábirta azon ígéretre, hogy a szenvedő, kedves be-teget titokban meg fogják látogatni.

Az elfogódást, melylyel a kedves gyermek mentője kór-ágyához lépett, valamint a kedves meglepetést, melylyel a szen-vedő e kedves látogatást fogadta, — nem kísértjük meg leírni.

Az érzelmek ugy is névtelenül rajzoltak szívekben s a be-széd Ilonka anyja jelenlétében csak is közönyös tudakozódások-ból állhatott.

A mi Miklóst szive leánykájának őszinte ragaszkodásáról meggyőzte, leginkább az volt, hogy míg mások csak igen óva-tosan sőt némi iszonnal közeledtek feléje: e szende gyermek vánkösát is megigazítá s bájos ártatlanságában a veritékesöp-pekét is letörlé homlokáról.

Azért ő sem akart hálátlan maradni, s miután betegsége ragálytalanságáról már teljesen meg volt győződve, egy kém-telen pillanatban a fejénél ülő leányka kezét forró ajkaira tapasztá.

E csók égető érzetét sok év sem feledteté el s ha az első szerelem mélységében illy gondolatok foganhatnának, Ilonka bátran ragálnak tarthatá vére hőbb keringését, melly erős ha-bokban ütődött piruló arczai és dobogó szívéhez.

Anyja hazamenőben komolyan megfeddé viseletéért; sze-mére hányt a vánkös-igazítást, a beteghezi közellétet; figyel-meztette a veszélyre, mellynek magát okatlanul kitevé: de az eddig engedelmes gyermek, mint makacs szüz tért meg; tettei mindenikét helyesnek, illőnek állította s anyja elbámult a szó-noki héven, melylyel ügyét védelmezé.

— Ő életét áldozta értem — szölt többek közt a leányka — nem méltányos-e, hogy láz veritékét arczáról letörlöljem? . . . Hálátlan lennék, ha jószágomnak, szeretetemnek jelét nem adnám! Életem az ő kezében volt s ha est kérné, szintén tartoznám neki, ki megmenté, oda adni! . .

Cserényiné csak nézett és bámult mint az anya néma gyer-mekére, ki egyszerre megszöval . . . Nem ismert benne többé leányára.

(Folytatjuk.)

Egri hősök.

— Ballada. —

„Adjátok meg magatokat,
Hej magyar vitézek,
Azt a silány bagolyfészket
Ne védelmezzétek.
Ne védelmezzétek amaz
Erőtlen várat,
Győzhetetlen hadam előtt
Fenn az ugy sem állhat.
Ha magatok azt a várat
Önkint feladjátok,
A hatalmas Szolimánnak
Száll kegyelme rátok;
De ha vakmerően annak
Védelmére keltek,
Hadaimmal benneteket
Egy lábíg leverlek.“

Ezt írja a török vezér,
De nem felel rája
Dobó Ferencz, az egri vár
Vitéz kapitánya.
Söt hogy magát a töröknek
Élve meg nem adja,
Kisded seregével együtt,
Esküvel fogadja.
Es fogadja: hogy a várat
Akármire válik,
A kérkedő ozman ellen
Védi mind halálíg! . .

Tenger haddal száll a török
Eger tájékára,
Jaj teneked szegény magyar!
Szegény Eger vára!
Bástyaídat a pogány nép,
Földig, porig rontja,
Védőidnek bajnok vérét
Egy cseppig kiontja.
Oroszlányok volnának, se
Lehetné másképen.
Nyolezvan esik a törökből
Egy magyarra épen.

De hős Dobó, s bajtársai,
Azért mégse félnek.
Tán részükre segedelmet
Az égtől remélnek.

Nyugalommal szemlélik a
Török sokaságot,
Melly elborit a vár körül
Hegyvölgyet, síkságot.
„Sok az ellen, csak hadd legyen,
— Szólanak merészen —
A halálnak annál dúsabb
Aratása leszen. . .“

Áll az ostrom, cseng a fegyver,
Hull a golyózapor,
Viaskodik a magyarral,
Egész török tábor.

De hős Dobó seregével
Egy szikrát se tágít;
Elnémitja ellenének
Legjobb katonáit.
Most veszi a gögös vezér,
Most veszi csak észre,
Hogy a magyarság részéről
Ember állt a részre.

Sötét arczát lángvörösré
Égeti a szégyen,
Hogy maroknyi ellenével
Semmire se mégyen.
Napról napra sikertelen
Vitatja a várat,
Küzdelemben már az egész
Serege kifáradt.
Ostromlókát a bástyákra
Mindhiába szállít,
Visszaveri a várórség
Rohanó csordáit.

„Mit csináljak, mit miveljek?
Adjatok tanácsot,
— Szól, sátorába rendelvén
A hadi tanácsot —
Harczoljak-e az ebekkel,
Mig lesz egy csepp vérünk,
Vagy a vártól vissza, gyáván,
Megalázva térjünk.
Megalázva térjen vissza
Allah ősi népe,
Melly idáig győzelemről,
Győzelemre lépe?“

„Ellenségét odahagyni,
Megalázva, gyáván,
Sohse szokta, nem is fogja
Az igaz muzulman.
Hulljon inkább a seregnek
Végső cseppig vére,
Mintsem fegyverünket ilyen
Rút gyalázat érje.
Esküszünk, hogy el nem hagyjuk
Mindaddig a várat,
Mig karunk az öldöklésben
Váltig ki nem fárad!“

— Szól a tanács — és mikint a
Fölvért tenger árja,
Vészorditva ront az ozman,
Ujonan a várra.
Most lesz ám szegény magyarság
Még csak a hadd el hadd.
Megesküdött, hogy egy lábíg
Leöl a török had,
Vitéz Dobó még nem késő
Add fel Eger várát,
Bizony, bizony, megfizeted
Makacsságod árát.

Nézd lenn azt a töméntelen
Dühös ozman népet;
A te kisded seregecskéd
Semmí hozzáképest.
Az a sok nép, a tiedet,
Leapritja szálíg,
Hogy belöle még egy árva
Hirmondó se válik.
Vakesetnek köszönheted
Eddig is hogy állasz,
Élet kell-e? halál kell-e?
Vitéz Dobó válassz.

Vitéz Dobó füleibe
Ám mindez nem hallik,
Mert a bástyán az ostromlók
Vad lármaja zajlik.
Hős Dobó a fenyegetést
Nem hallja, nem érti,
Tág keblében erős lelkét
Óriásnak érzi.

Villámroptú csataméne
Száll mint egy hadisten,
Lelkében a félelemnek
Gondolatja sincsen.

Hol legsűrűbben hull az
Ellenség golyója,
Es a szablya a halálnak
Végesapásit szórja,
Odarugtat, s kiveszi a
Dicsőségből részit,
Hős példával, diadallal,
Biztatván vitézít.
Ők ígérk: hogy a harczon
Emberül megállnak,
Szembe nézve száz veszélynek,
Száz ezer halálnak. . . .

Áll az ostrom, foly az ostrom,
Makacsul, keményen.
A várórség védi magát
Emberül, serényen.
Török vezér uj vivókat
Sikertelen szállít,
Védelmében a várórség
Hajszálnyt se tágít.
Az ostromlók dühe viszont
Alább dehogyszállna:
Kívül, belül, szaporodik
A halottak száma . . .

Nézd amott a böszült ellen,
— Hah iszonyu látmány! —
Dörgő ostromágyuival
Rést nyitott a bástyán,
S mint megáradt szilaj folyam,
Ha gátot szakajta,
Vad győzelemrivalgás közt
Ront keresztül rajta.
Ámde, melly keblét a vésznek
Hősileg kitarja,
Résznyiláson a rohamot
Vitéz csapat várja.

Cseng a fegyver, peng a fegyver,
Foly a török vére,
Csakugy csurog, csakugy ömlik,
A vár fővenyére.
Hull a bajnok a védőknek
Vitéz seregéből,
Tízszor annyi, huszszor annyi,
Hull az ellenségéből.
Kétségbe esés sötét lángja
Borit minden arczot.
Most vivják az elhatározó
Elethalálharcot.

Rendületlen küzd az órség
Az ozman se enged,
Bár vasától a magyarnak
Szörnyü romlást szenved;
Mint a fűszál dülnek, hullnak,
Legbátrabb vitézi.
Török vezér a pusztítást
Átkozódva nézi.
Elhullt katonái helyét
Pihentekkel tödja,
Van a szegény várórségnek
Öldöklésben módja . . .

Hajh de magát erejében
Bármiként akarja
Meghaladni, csügged, gyengül,
A kis sereg karja.
Karja gyengül, keble tikkadt,
Vasa élet veszti.
Az ellenség dühe a vészt
Rémesen növeszti;
Győzelemhang harsog immár
Ajkaín a tarnak.
Még csak egy percz, még csak egy
S vége a magyarnak . . . (percz,

Jó dobó a rendületlen
Vérontó vasával.
Vélnéd egy természetes cherub
Jó lángpallosával.
Élére áll bajnokul a
Hanyatló csapatnak.
Lángszavai a szivekre
Csodaképen hatnak.
Harczdicsőség piros tüze
Éget minden arcot,
S újra kezdik a veszendő
Félben levő harcot.

Irtózatos a vitézek
Vérontó csatája,
Fellegsátorából a nap
Borzadva néz rája:
Elöl Dobó, az ellenség
Öldöklő rémpontja,
Szikrázó vasával annak
Harczsorait bontja,
Utána a csapathősök
Dulnak a pogányok
Seregében, mindmegannyi
Bőszült orosz lányok.

Mint a felhő szakadása,
Mennydörögve szállnak,
Fegyverük hegyén sötétlik
Képe a halálnak.
Előttük a rémült ellen
Jobbra, balra, tágit.
Ki türhetné a haragos
Mennykövek csapását?
Eszébe sincs, hogy ismét új
Viadalra keljen,
Eger vára környékéről
Futva fut az ellen.

Fut az ellen, vele együtt
Fut gögös vezére,
Vissza se tekint a vértől
Párolgó harcztérre.
Fáradt, lihegő mellében,
Két iszonyu féreg
Tépi, marczangolja szivét:
Szégyen és a méreg;
Hogy előle ama kised
Várvédő csapatnak,
Megveretve kell futni a
Vitéz török hadnak! —

Ki hinné a hihetetlen
Csodagyőzelemnek
Hirét, mit az egri hősök
Az ozmanon vettek;
Hogyha azt a történetnek
Hiven festő tolla,

A nagy világ népei.

Népismei tanulmányok.

IV.

Dsapanok.*)

Ázsia keleti partjaival szemközt fekvő szigetecsoportot igen régóta egy nevezetes nép lakja, melly bár igen szigorú elszigeteltségben, minden idegenektől elzárkózottságban évszázadokon át élt, — egy sajátlagos, az európai népek mivelttségétől felette eltérő, de magában annál érdekesebb önmiveltségre tett szert, — s melly a mongol fajhoz tartozván ennek legjelesb nemzeteinek egyike.

Az első tengerészek, kik a delejtő használatának elterjedése után, Afrika csucsát körülvitörülzván a távol indiai és csin tengerre első hatoltak, már számos mesés dolgot jegyeztek fel naplóikban, mellyet a csinek után *Schi-pan-kue* vagyis kelet országának neveztek, — s mellyel, míg a nyugat s kelet népei a Feketetenger partjain óriási háborút viselnek, — az eszélyes

Tündöklő aranybetűkkel
Fel nem írta volna?
Ki hinné, hogy a maroknyi,
Bár vitéz levante,
Özönhadát a töröknek
Rutul visszaverte? . . .

Diadalmas egri hősök,
Hirnevetek napja,
Fényét egy örök lángu nap
Sugárítól kapja;
Melly a feledésnek sötét
Tartományin tulhat,
S bevilágít fényeskedve
Jelent, jövőt, multat.
Halhatatlan dicsőségnek
Napja az vitézek,
Tündökletes orczájába
Szinte félve nézek! . . .

Ács Ferencz.

Dsapan fővezér.

amerikaiak kereskedési szerződéseket kötni, vele barátságos viszonyba lépni igyekeztek.

Ez országról Perry amerikai hajósvezér látogatásakor a hírlapok olly sokat beszéltek, hogy meg vagyunk győződve miszerint szives olvasóink örömmel fognak vele közelebb megismerkedni.

Dsapan vagy *Schipan*, úgy mond Berghaus*) mellyen e nép neveztetik csin eredetű szó, — a dsapaniak országukat *Nifonnak* nevezik, melly néven az európaiak csak a szigetek legnagyobbikát ismerik.

A dsapani általán a mongol faj jellegével bir, szeméi rézsut s mélyen fekszenek, arczsine fakó, orra vastag, szakála ritka, s arczkifejezése főleg idősbeknél, a durvaságig rideg. Termete közép nagyságu, de lábai nem épen kicsinyek. — Habár közöttük szépségek is nem ritkán találhatunk, testi tulajdonságainál sokkal jelesbek erkölcsi sajátságai, — mellyért még eddig minden utasoktól dicsérettel tetéztetett.

Minden tettének rugója a becsület, erényei s vétkei e forrásból erednek. — Nyilt és becsületes, hiv barát, pazarlásig bőkezű, szolgálatkészsége s udvariassága daczára bátor és nagylelkű, nyereségvágytól ment s ezért a kereskedéstől idegen. — Alig lesz ország, hol az alsó nép olly általános szegény földi javakban mint Dsapanban, hol a gazdagság vesztese a volt birtokos tiszteletének nem árt, ki szegényedett állapotban ép olly nagy becsületben részesül, mint midőn jólétnek, gazdagságnak örvendett.

A házasság élet és barátság kötelekeit sérthetlennel tartja s rokonért barátért bármit is kész elkövetni vagy tünni, — a legborzasztóbb kin sem képes a büntést társainak kivallására birni. — Ki veszekedő, mindenkit gyaláz s haszontalanságokról folyton fecseg, nagy becsban nem áll, — s ki ép szerencse játékot üz közmegevetésnek tárgya. — Jellemének árnyoldala bi-

zalmatlanság, dacz, bosszuvágy és ledérség. De ha botlott is, nem nehéz őt az erény útjára téríteni, mert az igazságot, ha nem is kellemes, szivesen hallja olly annyira, hogy a gazdagok bizonyos egyéneket tartanak udvarukban, kik őket figyelemmel kísérik s tévedéseikért megfedvén, hibáik orvoslására tanítják. — Panasz ajkaikról ritkán szól s a legiszonyubb kinokat csodálatos kitarással birják elviselni. — Az apa fiára mondja ki halálos ítéletét a nélkül, hogy az arc legkissebb vonása árulná el indulatjának zajgását. — Milly hü barát, olly veszélyes ellenség, ki míg a bosszu órája meg nem érkezett, nyájassággal beszél ellenével, szivességgel tetézi, de ha alkalom nyilik, évekig rejtett boszujá óriási kitörésekre ragadja.

Nemzetiségére büszke s a külföldieket megveti, mert rájuk épen nem szorul. — Az életet, ha kell, mibe sem veszi s életét bármi csekélyért is kockáztatni képes. — Büszkeség s a szilajsággal határos bátorság minden rendű és rangu dsapani tulajdona, ki nem várja be s nem enged meg, hogy bitó hajtsa végre rajta a halálos ítéletet. — Halálra ítéltetvén, tort rendez s vig

*) Dsapan, nem pedig mint portugall írásmód és német kiejtéssel hangzik *Japan*.

*) Die Völker des Erdballs I. 133 s követ. lapokon.

lakoma közepén, hasát felmetszi s látnoki nyugalommal leheli ki szellemét.

Vig, élénk eszük s udvarias társalgási modoruk kedves társalgókká képesítik, — de társaságoknál és lakomáknál mit sem is kedvelnek inkább, hol minden a legnagyobb fényüzéssel jár ugyan, de a mélyeknél a mérséklet szűk határát soha át nem lépik.

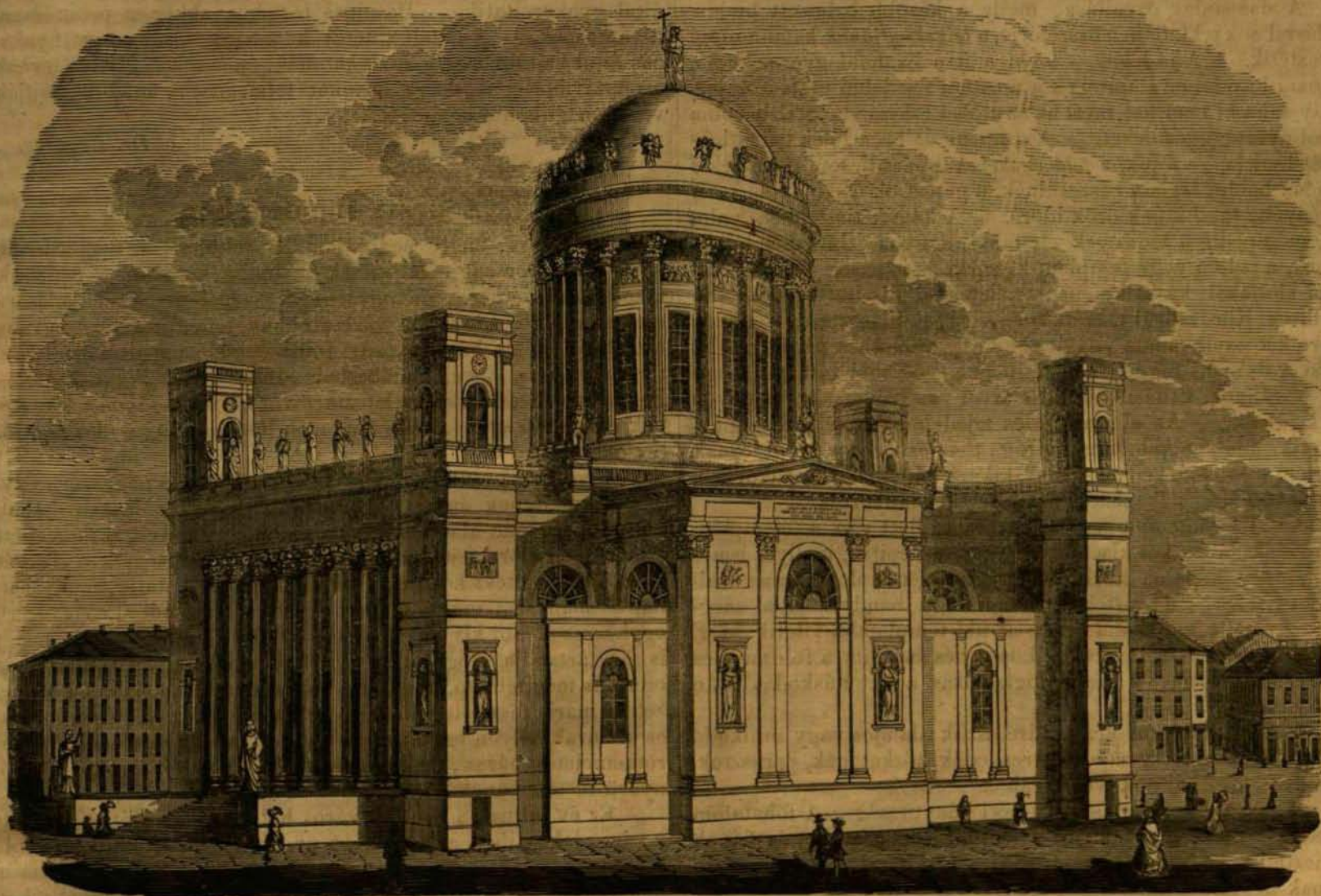
A ruházat szabásra nézve szegény s gazdag, férj s nőnél hasonló, — s több egymásra felöltött zekéből áll, melly szegényeknél pamut, gazdagoknál selyemszövetből készül. — A felöltőre elül s hátul tarka selyemmel a családi czimer van kifarva. — Az egész öltönyt testhez gazdag öv szorítja, — a magas ranguaknál ezen felül vállról bojtos szalag folyik le, — melly a bók és rang nagyságának mérésére szolgál; — a szalag bojtjának bokoláskor földig kell érnie, mennél hosszabb a vállszalag annál kisebb a bók, annál nagyobb a rang. — Rendszerint hajdon fővel járnak, de, hogy a nap sugárai ellen némileg védve

pák bármilly europai művel versenyezhetnek. — Fellengző képzelő erejük, költőivé teszi kedélyüket, — s főleg színműveik nagyszerűek s mindenkor erkölcsi irányúak. — Festészetük színezett rajzoláshoz nem egyéb, árnyalatot, távot nem ismer. — Az oktatás a papság kezében van, — oskoláik olly népesek, hogy sokban négy ezer diák is tanul.

Katonaélet náluk nagy becsben áll s a nép katona szellemében neveltetik, — bár elszigeteltsége s ügyes politikája háboruktól menten és békében tartja birodalmukat. Fegyvereiket különösen kardjaikat nagyra becsülik. — A löfegyver használatát az europaiaktól tanulták, de jelentőségét csakhamar méltányolák.

Az ország krónikáját királyi vérből származó hercegek kettős példányban írják, — de ezek csak bizonyos számú évek eltelte után kerülnek sajtó alá.

A kézműveket a csinektől tanulák, de ezeket tökélyre felülmulák; a dsapani pamut és selyem szövetek finomsága, a porcellán könnyüése, a kard- és törvasak hajlékonysággal páro-

A pesti Lipótegyház.

legyenek, *legyezőkkel* élnek, mit boldog boldogtalan, szép és rut, nő és férfi, katona, pap egyforma ügyességgel kezel, — a frisitők legyezőről falatoztatnak, az oskolamester legyezővel tartja féken növendékét, a koldus kalap helyett legyezőjét nyújtja, szóval dsapani és legyező két elválhatlan lény.

Habár Dsapanban is a kizárás rendszere uralkodik, — a dsapaniak idegenek irányában koránsem olly pöffeszkedettek mint szomszédjaik a csinek, kik magukat a legjelesb népnek tartják széles e világon s csak megvetéssel nézik a „veres haju pogányokat“ melly közös czímmel a nyugatiak tiszteltnek; sőt szívesen tanulnak, ha valami tanulásra érdemest találnak. — Tudósai, főleg a csillagászok és orvosok hollandi könyveket tanulmányoznak s az újabb felfedezéseket szívesen üdvözlök. — Mennyire általános a műveltség s mennyire haladt a közértelmiség, elég felemlíteni, hogy alig van ember, ki irástudó nem volna s ki honi törvényeit nem ismerné. — Történet és földleírás kedvenc tanulmányaik s a birodalmukról készült térképek, map-

sult keménysége minden kívánalmat kielégít. — A földművelés itt áll talán legmagasb fokán, s daczára a föld sziklás természetének, minden darab televényen a legdusabb növényzet diszlik. Főtermény a rizs, de thea, dohány s olajvetemények is bőven találhatnak. A dsapani ló kicsi de zömök, fűrg s bármilly lóval is kintartásban versenyez. — A bányászat felette virágzó, arany, ezüst, higany de főleg réz nagy mennyiségben nyeretik.

Földrengések gyakoriak lévén, két emeletnél magasb házakat építeni tilos, — ezek is rendszeren fából építettnek s belsejükben lehető disz és kényelem található. — A fűtés a padlózat alatt történik; — mi felette czélszerű. — Nincs ház melly kéj- vagy legalább virágkertecske nélkül szűkölködnék, mert a virágok a dsapaniak különös pártolásában részesülnek.

A falvak egyetlen hosszú utcából állanak, mellyek itt-ott olly hosszúak, hogy egyik falu vége a másikhoz ér. — Az országutak legjobb karban tartatnak, s számos állomás, kut, vendéglő az utazó kényelmére szolgál, ki utját majd lóháton, majd embe-

rek vagy öszvérek által hordott kólyákban folytatja. — Az utakon folytonos tolongás uralkodik, minden rendű utasokon kívül, az országnagyok ezerekre menő kísérekhez, koldusok, zarándokok, zenészek egész serege csatlakozik. — Vendéglők, kurta korcsmák, theaházak s fürdőkben ledér nőszemélyek nagy mennyiségben találhatók, — kik itt foglalkozásukat oly szemtelenséggel üzik mint sehol e világon, — s ez a dsapani élet egyik fő árnyoldala.

Az első európai tengerészek, kik az indiai és csin tengerekbe hajóztak, Dsapannál élénk kereskedést üztek, főleg a portugalliak, kik azonban roppant kincseket gyűjtve s a keresztény hitet terjesztve csakhamar olly fuvalkodottakká váltak, hogy a dsapani kormány őket s velük minden idegent 1637. évben Dsapanból kizárván, saját alattvalóinak is, szinte a külföldre utazást megtiltá. — A hollandiak, csinek és koreanok kivételesen engedélyt nyertek s nekik úgy mint legújabb időben az északamerikaiaknak néhány kikötőben a kereskedés megengedett.

A dsapaniak ösvallása, mely a később behozott buddavallással sok tekintetben összeforrt, a *lelek-utjának* kami-no-mig nevezetik. — A jó lélek — Isten a nap és hold gyermeke s a dsapani birodalom alapítója s a mostani fejedelmi család ősapja, mely soha ki nem hal, mert ha az utolsó császár magtalan volna égből nyerne gyermeket. — A dsapani vallás a lélek halhatatlanságát tanítja, — a jók, a föld gyökéhez a paradicsomba jönnek s minden boldogságban részesülnek, a gonoszok Ne no-kuni setét örvényébe taszítatnak örök időre. — A kámiak tiszteletére paloták, még pedig a kicsinyek életfából, nagyok cziprusfából építetnek, a palota vagy templom közepén az istenség jelképe gyanánt életfából készült s papirszeletekkel díszített pálca van felállítva. Köröskörül cserepekben virágok illatoznak, — tiszteletére két papir lámpa világít s egy csészében thea párolog. — Itt végzi a dsapani reggeli s esti imáját. — Ebből láthatni, hogy bár pogányok, vallásuk szelid s távol van babonáság- és egyéb lelki rosztól. — Az elhunyt jeles fejedelmek emléke megünnepeleltetik, mely alkalommal virág, thea és rizsborral áldoznak az illető fejedelem védszentjének, kiknek kápolnáikban tükörnek, mint a tisztaság jelképeinek, nem szabad hiányoznia.

A vallás főtemploma Uhi városa mellett van, a főtemplom szomszédságában két kisebb templom van építve, melyet ismét huszonnégy kápolna körít. — Egy más főtemplomban az uralkodó császár — *dácz-ifelavatásakor* egy bambusnáddal megméretik, mely nád halála után az uhi templomba vitetik. — E templomban egy szalmakalap, köpeny és ásó mint a földmivelés jelvénye őriztetik, — mely foglalkozás a katonáskodás után első helyen áll.

A dsapani nép nyolcz rendre oszlik: damjos vagy uralkodó fejedelmek, nemesek, papok, kereskedők, közkatonák, parasztok, kézművesek és hajósok, végre rabok.

A dsapani kormányalak hűbéri kényuraság. — A főhatalom a császárt illeti, ki magát az Istentől származtatván, ég fiának czimeztetik. — Nevét kiejteni tilos, a nép *dacsi sama* — palota urának nevezi.

A dajri lakhelye Mijako, hajdaní hatalma azonban sokat vesztett, — úgy hogy ma már csak az egyházi ügyekre bir némi befolyással, a valódi fejedelem a katonaság fővezére, ki Jedóban

lakik s magát *kubó-samának* vagy főtábornoknak czimezteti, — s kinek rajzát mai képünk ábrázolja.

Hajdan a hány megye, annyi volt a fejedelem, de ezek most mind a főhatalomnak hódolnak s csak ennek nevében uralkodnak.

A dáci tartása a mijako körüli jószágokból kerül, s a mennyiben pótlás szükségeltetik, ezt a katona-császár pénztárából fizeti. — Fél Dsapan államjóság és a bányák jövedelme kizárólag a fejedelmeket illeti. — A hercegek és főurak tartják a katonaságot, mely 300,000 gyalog és 38,000 lovasból áll. — A kubó sáma saját erszényéből 100,000 gyalog és 20,000 lovas tart; ez utolsók nehéz fegyverzetű vértsek. Dsapan folytonos békeességében élve, katonaságának nagy hasznát nem veszi, s legfeljebb a belbátorság fentartására szolgál.

A rendészet (policzia) minden irányban jótékonyan hat, — az adók házakra vetett telek- s a kéjhölgyekre vetett jövedelmi adózásból állanak. — A törvénykezés régi szokásos jogon s fejedelmi rendelvényeken alapul; — s leginkább választott bírák által gyakoroltatik. — Ha nincs törvény, akkor a józan észre hivatkoznak. — A halálbüntetés keresztrefeszítés vagy nyakazás által hajtatik végre, csak katonák, nemesek és főurak bírnak azon kiváltsággal, hogy hasukat felmetszve, maguk hajtják végre magukon a halálos ítéletet.

Dr. Hegedus.

A pesti Lipótegyház.

Pestváros, mely pedig minden tekintetben megérdemli, hogy Magyarország fővárosának tekintessék, miután nemesak lakosainak számára, de miveltség-, szépségére és haladására nézve is előtte áll vidéki városainknak, mondjuk Pest egy tekintetben mégis hátramaradt, fölül engedé magát mulni Esztergom, Kassa, Eger, Szombathely stb., sőt még Fót által is. — Pestnek még eddig nem létezik fővárosi méltóságos tekintetének megfelelő egyháza. De már nem leendő sokáig e dísz nélkül. Scitovszky herceg áldornagy ő eminentiája pártfogolása alatt szép összegek gyűltek bé egy Pesten építendő nagyszerű egyházra, mellynek építése a Lipótvárosban bár lassan halad, mindazáltal már alapjaiból magasan kiemelkedve, a meglepett szemlélővel előre sejteti nagyszerűségét és szépségét. — Tervét Hild, pesti építész készíté, s rajzát képünk mutatja, mely határozottabban szól maga mellett minden leírásnál. E nagyszerű egyház az előbbi kis Lipótegyház helyén álland és annak nevét is megtartandja. Hogy mennyire fogja emelni a város díszét az onnét is megítélhető, hogy alig emelkedve ki alapjaiból környezetére máris díszítőleg hat. Az általa elfoglalandó téren az alacson házak helyén egymásután épülnek a nagy palotaszerű háromemeletes házak, méltó szomszédai leendők egykor e gyönyörű mesterműnek.

Ez év július 18-kán Pestváros hatósága felszólítást intézett a város lakosaihoz a következő öt éven át évenkénti egyenlő részletekben lefizetendő adakozás aláírására. E felszólítást minden házban kiakasztatá és felhívá benn a háztulajdonosokat, hogy buzditanák adakozásra lakóikat. E felszólítás fővárosunk díszének emelése érdekében történt, mely mindnyájunkat érdekel, azért illő, hogy azt minden magyar magára vegye. (**)

T Á R H Á Z.

Gazdaszat, ipar és kereskedelem.

⊕ Gyürky András hazánkfia, az általa feltalált hajóhajtó gépre a kereskedelmi minisztériumtól három évig tartó kizáró szabadalmat nyert.

⊕ Nem ártana gazdaszainknak a fűmag-termelésre figyelmet fordítani; egy mérő 82 fontos buza jó árral kel, 6—7 pfton, míg 82 font fűmag az itteni kereskedésekben 33—41 pfton árulatik.

⊕ Vidéki levelezőink igen érdekes statistikai adatokat szolgáltatnának nekünk, ha tudósitanának bennünket a felől, környékükben mennyibe kerül egy cseléd, kocsis, béres, szolgáló stb. tartása, bére? mint szinte a különböző napszámber, szakmánydíj, arató rész s több effélékről, a miknek egybevetése igen nagy használatára lenne a gazdálkodó közönségnek. Kérjük e jegyzetkék beküldését minél előbb.

⊕ Legközelebb a hazai cukorgyár-ipar ismertetéséről fogunk érdekes cikkeket közölni, a mikből a közönség megtudandja azon nem is sejtett roppant előhaladást, melyet hazai gyáriparunk e téren néhány év óta tett.

z.— Pesten Geibelnél következő czimű könyv jelent meg német nyelven: „Utmutatások, miként kelljen a vízből bort készíteni és minden borkat megneemesíteni.”

z.— Franciaországban 1854-ben nagy kiterjedést nyert a bizserkór, mely a rozsanya által történt megmérgezés következménye szokott lenni. Ez évben ugyanis szük termés levén, az eladók, hogy nagyobb mennyiséget vihessenek piacra, nem tisztíták ki kellőleg a gabnát, s az így közte maradt anyarozs a főnebb említett kór elterjedését okozá. Az anyarozs némelly években különösen díszlik. Illyen év volt az 1770 és

1771-ik év. Ez évben észak Németországban az anyarozs általi megbetegülés járványos és oly öldöklő volt, hogy bizonyos Celle nevű községben 600 beteg közül 97 halt meg. Illyen év volt az 1805. 1814. 1817. de különösen az 1833-ik. Az anyarozs általi megmérgezés összehúzó görcsöket, a tagokban bizsergést, eléréketlenülést (hűdést), vagy pedig egyes tagokban üszögöt támaszt, de ez utolsó ritkábban fordul elő. Nagy fontosságú azért, ha valaki tiszta vagy tisztátlan gabnából készített kenyerét. A nem kellőleg tisztított gabnából készített eledel veszélyességére honunkban is elég számos példa fordul elő.

z.— A sörivás pár év óta annyira virágzásnak indult hazánkban, hogy az annak főzéséhez kivántató komló természetét több földbirtokosaink érdemesnek ítélték a megkísérlésre — még pedig a legbiztosabb sikerrel. A hazai földben termelt komló kiállja a legjobb külföldivel, a lengyel komlóval is, a versenyt. Melly tényre figyelmeztetjük földbirtokosainkat.

Iskolai és egyházi ügyek.

A vallásosság s nevelés érdekében alulirt kedves kötelességének tartja, azon buzgó érzelmű hívek áldozatkészsége iránt hála köszönetét, ezen a nép által annyira kedvelt lap hasábjai közt, nyilvánítani, kiknek szerény gyülekezete Békésmegyében szabad-szenttoronyai kis egyházzomat képezi; midőn különösen a buzgó adakozók közt kiemelem:

1. Benedek Tóth Jánost, ki az imaházba száz személyre való székeket egy szószeccel együtt maga költségén készítetett.

2. Békési Varga Györgyöt, ki több szíves adakozásain kívül ujjolag ajándékozott az egyház szükségére ötven váltó forintot, és végre

3. Néhai Bacsúr Jánost, ki végrendeletileg egy hold szőlőt hagyományozott az egyháznak.

Az égnek és e zsenge gyülekezethek áldása kísérje az említett jó szívű híveim minden lépteit, — a megholtak pedig adjon az Isten örök üdvességét. Kelt Szabad-Szenttoronyán, october 13-kán 1855. *Henczely János* evang. tanító-levita.

— Felsőbb rendeletnél fogva jöendőre az oktatók minden egyéb hivatalok elvállalásától eltiltatnak, mellyek őket oktatási fontos foglalkozástól csak némileg is elvonhatnák.

Nemzeti színház.

OCTOBER. IX. E napokban új opera került színpadra Therntől: czime „A képzelt beteg.“ Nem képzelt, de valóságos beteg biz az; s a zenéjénél csak a szövege gyarlóbb. Nagyon csalatkozik az az érdemes író, vagy mi? ha azt hiszi, hogy a magyar nép falustól olyan bolond, hogy Amort, mint valami ismeretlen zsványt üldözze, s egy inas szeretőjével együtt kutba ölje magát azért, hogy a gazdája nem akar a házasságába egyezni. Hát mi köze ahhoz a gazdájának? Szeretnők tudni, valjon meg van-e még azon operabíró választmány, melly Fáy Gusztáv nagy tehetséggel irt operáját visszavetette? mert ha meg van, akkor jó volna, ha nem lenne.

X. E héten lépett fel először az ifju Lendvay Márton; Az ördög naplójában. A közönségen megtetszett, hogy jól esik neki a Lendvay nevet újra fenhagyon emlegethetni a színházban. Tudjuk hogy Lendvay szeret tanulni, azért sokat várunk tőle; megjelenésekor koszorút is kapott: hozzá kell tennünk, hogy azt meg is érdemelte, mert mai világban oly közönséges dologgá vált a koszoruhajtás, mint a tüszentésre „prosit“-ot kívánni.

XI. E héten háromszor adatott Szigligeti legújabb vigjátéka: „A pünkösdi királyné,“ mind annyiszor tele színház előtt, a mi az ügyesen szerkesztett műre a legjobb bírálat.

XII. A drámabíró választmány egy új népszínművet fogadott el Szigetitől, czime: „A vén bakancsos, és fia a huszár“ mellynek a hozzáértők nagy hatást jöendőnek.

XIII. Jöendő hetfőn megy végbe Bolnai jutalomjátéka, melly alkalommal a jutalmazott Flaminióban adandja a czimszerepét.

Irodalmi ügyek.

Ez a hónap jó szüretet adott jó könyvekből; — megjelent:

I. Egy három kötetes regény Eszter szerzőjétől: „A tudós leánya,“ mellynek történelmi tárgya Zsigmond király idejéből van véve. Ismét kedvencz írójával találkozik benne a közönség, ki a magyar regényirodalomnak ugyszólván újra-alkotója volt, s kinek köszönhetjük, hogy irodalmunk, nyelvünk rövid idő alatt olyan hatalmas foglalást tett a nemzet lelkében. Ez a legújabb műve méltó társa többi remek testvéreinek. Ára 3 pforint.

II. Közlések a külföldről, fiatal olvasók számára írta, Jósika Julia. I. és II. kötet. Szép nyelven és kellemes előadással írott ismertetések, miket női kézből veszünk s bátran adhatunk nők és leánykák kezébe. Ára 2 ft. Nem látjuk ezéjárt annak, hogy a magyar és német kiadás egybe van foglalva; külön nyomtatva a mű ára épen felényi volna, a mi annak érdeme szerinti nagyobb elterjedését igen előmozdítaná. Mindkét kötet egy-egy finom színezett képpel van ellátva. E képek bemutatásánál figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy azokon a színek nem festve, hanem nyomva vannak, minden egyes szín külön kólappal ugyanazon papírra nyomva. E színes nyomásról bővebb ismertetést is fogunk adni.

III. Olvasmányok, gymnasiumi s ipartanodai alsóbb osztályok számára Szvorényi Józseftől. Méltán ajánlható minden olvasni vágyó ifjunak. Szvorényi nem csak azon iparkodott ezen művénel, hogy oly írókból válogassa össze ez olvasmányokat, kik megérdemlik, hogy az ifjuság első vezetői legyenek, hanem egyuttal azoknak a munkálataiból is szerencsésen szemelte ki azokat, a mik az ifju elme képzettsége és fejlődéséhez legszükségesebbek. Ez már a III. és IV. kötet. Áruk 40 és 48 kr.

IV. Bölcsészeti előtan, Rohrer Antal, kegyesrendi tanártól. Iskolai kézi könyv felgymnasiumi ifjuság számára. Ára 48 kr.

V. Tanító az elemi tanodákban, vagy nézeti oktatásmód, Koller Károlytól. Népművelők számára különösen ajánlható. Ára 1 f.

VI. Család könyve VIII. füzet. Egy aczélmetszettel.

Mind ezen művek Heckenast Gusztáv kiadónál jelentek meg.

VII. Egyházi szónoklattan, különösen protestans lelkészek számára. Irta Kún Bertalan, megjelent Miskolczon, Fraenkl bizományában. Ára 1 ft. 20 kr.

Vidéki hírek.

⊙ Az orsovai egyház eddig üresen álló oltárrámázata új képet fog kapni, még pedig a magyar nemzet legelső szentjét, Isván királyt.

⊙ Nagy-Becserek, oct. 11. Nem mindennapi dolog az a vásár, főleg itt az alvidéken, hol az a népünnep helyét pótolja; s így talán nem is lenne egészen érdektelen azt magyar hazánkfiaival megismertetni e gyenge vázolatban. — A vásártér a város délkeleti végében fekszik, és, mint majdnem valamennyi alföldi városnál, egész külön negyedet képez, csupa kocsmákból, mellyek tuczat számra állanak szép rendben egymás mellett, és a vásár idején kívül mindig zárvák. A kocsma előtt és mellett a sátrak és bódék hosszú sora terül el, köröskörül az egész vásártér kocsiakkal van elszánczolva, mint valami őszertű tábor; és azokon belül csak egy hemzseg a temérdek sok eladó és vevő, ünnepi ruhában. Bizton lehet állítani, miszerint Magyarországot és a temesi bányságot lakó valamennyi néptörzs igen számosan képviselve volt e vásáron: magyar, német, szerb, oláh, görög, tót és cigány. Az öltözetek különbsége a nőnemnél tűnt fel leginkább. Volt itt oláhó, elől-hátul lecsüggő kötényvel, hátán gyermekét czipelve, kezében orsót pörgetve, a szerb parasztlányok arcaival egytől egyig annyira befestve vörös és fehér színnel, hogy az ember tulajdonképen nem is tudhatta, hogy ugyan micsodás az eredeti színük? Nyakukon aranyokat hordanak felhúzva, s őszintén megvallom, hogy eddig még több aranyt nem láttam. A szerb nők, ha még házasságuk első évében vannak, minden ünnepélyes alkalomnál csupa művirágból készült rémitő nagy bubot hordanak fejükön, melly majdnem még akkora mint fejük, és hátukon csak úgy fityeg a sok arany és ezüst pénz, mit nászajándéknul kaptak. Az ilyen menyecske, ha előtalál utjában valami öreg embert, annak kezét, ha fiatal — szemét, száját, orcáját összeviszsa csokolja. Még egy igen sajátos népszokást is vettem itt észre. Ugyanis egy igen felcziczomázott szerb legényt láttam födetlen fövel járni az utcán. Kérdezősködés után megtudám, hogy a födetlen fövel járás a szerb köznépnél gyászt jelent, mint nálunk a fekete ruha, ha valami rokonunk vagy ismerősünk meghal. A rögtönözött laiczikonyhák tömege közt rekedt dudaszó mellett a szerb fiatalok tánczol. — A bor és mézeskalács e vásáron legjobban jövedelmezett, mert az iteni pörnép nem is mondja, hogy vásáron volt, ha úgy amugy becsületesen le nem itta magát, és vagy féltuczat mézesbábót haza nem hozott. Máskor többet.

L. E. J.

— Jászberényben az algymnasium részére F. Béla 12 ezer pftot hagyományozott. A lelkes ifju kora halálát véletlen szerencsétlenség okozá. Épen egy jótékony ezélből tett kirándulásból tért haza, midőn a kocsi mellett levő puská elszívén, karját megsérté, mire midőn karját elválták, a műtet következtében kora halálát lelé. Legyenek áldva porai!

⊙ Balászfalváról írják, hogy e hó 5-én három Fejérvárról jöő székely szekereket megállított egy Rusa Nikoláj nevű oláh, s kérte, hogy vegyék fel a szekerekre s vigyék el Balászfalvára, majd ad nekik érte pálinkát. Adott is nekik pálinkát, de abba beléndeknedv volt facsarva, a mitől a jó székelyek mind elbódultak, s az oláh szépen elhajította a szekereiket, a zsebeikből kikeresgél 300 forinttal együtt. Az a legboszontóbb, hogy ez a dolog azékelyekkel történt. Hát így kell magatokra vigyáznatok? A kerületi hatóságnak sikerült a kárvallottak pénzét és szekereit a tolvajjal együtt kézre keríteni. Máskor azután minden bolond ember kulacsából ne igyatok!

— Nagy-Kőrös felsőbb helyről felszólítás folytán a Kecskemétről ide átteendő megyetörvényszék helyisége felépítésére késznek nyilatkozott s e czéla 100 ezer pftot határozott fordítani, valamint az áthelyezési költségeket is 5 ezer pftig elvállalja.

— Körmenről írják, hogy meghalozott, nem kolerában, hanem részvétlenség miatt a casino. Egyszer már meghalt, de feltámadott, — azért reméljük, hogy halottaiból most is fel fog támadni újra.

— Valamelyik bécsi lap hirdetéseinek egyikében, egy szakácsnét keresnek, azon megjegyzéssel, hogy szolgáló nem leendő mellette a házban. Ez arra mutat, hogy Bécsben a szakácsnét is szoktak olvasni lapot, — nálunk ezt azok sem teszik, kik szakácsot és szakácsnét is szoktak házuknál tartani.

Halál-hir.

† Nagy tisz. *Haán János*, b. csabai evang. lelkész 37 évi Istent-szolgálat után 77 éves korában bevégezte földi pályáját. Derék, becsületes ember volt, áldással szállt le sírjába.

Tűz-veszély.

△ Szebenben egy szeszgyár kulcsárja egy borszeszszel töltött hordót akarván lepecsételni, az égő spanyolviaszszal fellobbantotta a szeszt, melly miatt az egész gyár leégett. Hasonló körülményekből számtalanszor támadt már a legnagyobb szerencsétlenség s még sem jött senki arra a gondolatra, hogy a szesz hordókat ne égő viaszsal, hanem ostyával pecsételje le, a mi szinte olyan jól odaragad a fához.

Tárogató.

*. Két angol huszártiszt járt e napokban Pesten, kik 2000 darab lovat vásároltak a krimiai angol hadsereg számára, úgy vitték le hajókon Rustsukig.

*. Hajnal pesti nagykereskedő megbukott; ez azért nevezetes ránk nézve, mert ő bérelte ki az utcái világítását, úgy hogy mi kétségbeesve kiáltunk fel: most mindjárt sötétben maradunk! Hajnal ur eddig sem igen felelt meg nevének, mert bizony nem igen szerette terjeszteni a világosságot, s igen jó lesz már, ha új hajnal virrad ránk valahára a gázvilágítás létrejöttével.

*. Mult csütörtökön két közrendű asszony összeveszett az utcán, a szóváltás lassankint verekedéssé fajult, melly alkalommal az egyik némben egy felkapott súlyos edényt úgy hajított ellenfeléhez, hogy a mint ez félrebukott a csapás elől, a repülő edény egy kapu alól véletlenül kilépő nőt talált fölébe, a ki azonnal halva rogyott össze. Ime a durva indulatoskodás siratható következménye!

*. Azt beszélik, hogy egy itten vaspálya ór, midőn kertjét ásta, egy elrejtett ladikában 60000 pengő forintra talált. Nem rossz, ha igaz.

y. F. t. Szaniszló Ferencz nagyváradi kath. püspök császár ő felsége legmagasb névnapja ünnepének alkalmával, kevésbé díjazott papok és tanítók fizetésének javítására, továbbá korházak, szegényintézetek, kolostorok és egy bölesöde részére — összesen 21 ezer forintot adományozott.

y. — Simon Márton Amerikában letelepült hazánkfiának, ki 2 milliónyi értéket hagyott maga után, végre találkozott örököse. Atyjának egyik nővére az, kinek már házas gyermekei vannak s itt Pesten vagon-talan élt. Király utcái Ruppféle házában levő szerény lakában lepte meg az örvendetes hír, mit bizonyára meg sem álmodott soha.

y. — Több budai szőlőgazda ez idei szüret alkalmával kísérletet tett egy géppel, melly a szőlőfejekről a szemeket lefosztja és így azok kipréselésénél a szár kimaradván, a bort megmenteni vélik minden fanyarságtól, mellyet legfőképp a szőlőszárok kinyomott levéből állítanak származni.

y. — Tudós hazánkfia gróf *Kemény József*, kinek haláláról olly fájdalmasan esett értesülnünk, végrendeletében könyveit az erdélyi országos muzeumnak hagyományozá, de mintán ollyan még nem létezik, addig is míg az létre jönne, rendelé, hogy azok a pesti nemzeti muzeumba állíttassanak.

y. — A m. miniszterium közvétele szerint a jelen közigazgatási év első felében az ausztriai birodalom jövedelme 123 millió 202 ezer 815 ft., tavaly pedig ugyanez időben 118 millió 547 ezer 740 ft volt. E szerint az állam jövedelmét ez évre 246 millióra tehetni, míg az Mária Terezia alatt 90 millió ftra ment, Csapplovics állítása szerint.

y. — A lipótvárosi egyház építésére egy urhölgy 100 pftot küldött be az egyház építő bizottmányához. Az adakozó kegyes hölgy ismeretlen akarván maradni, magát nem nevezte meg, — híven követvén azon bibliai mondatot: ne tudja meg a bal, mit jobb kezéd ád.

y. — Az ausztriai birodalomban összesen 243 gymnasium létezik, mellyek közül 24 evangelikum.

y. — Ney Ferencz a „Családi lapok“ volt jeles szerkesztője egy 107 darabot magában foglalandó költeményfüzért bocsátandó sajtó alá illy czimmel: *Családképek*. E költemények, mint czimük is mutatja, a családi örömkö- és erényeknek számos mozzanatait érintik s különösen kedélyes atyáknak és jó anyáknak vannak szánva. Szülők új évre becsesebb újvi ajándokkal nem is kedveskedhetnek gyermekeiknek. Előfizetni lehet új évig postán küldve 1 ft 40 pkrjával.

Sajtó alatt van, s november elejéig megjelenik

Nemzeti Képes Naptár

első év 1856. nagy nyolczadriében.

Gazdag tartalommal *Arany János*, *Bérczy Károly*, *Brassay Sámuel*, *Fényes Elek*, *Galgóczy Károly*, *Jókai Mór*, *Eszter szerzője*, *Lisznay Kálmán*, *Petőfi Sándor*, *Szilágyi Virgil*, *Szokolay István*, *Tompa Mihály*, *Tóth Lőrincz* és *Vörösmarty Mihálytól*.

Az astronomiai naptárt szerkesztette: *Brassay Sámuel*; az olvasó könyvet *Tóth Lőrincz*; a tisztai névtárt *Galgóczy Károly*.

Különösen figyelmeztetjük a t. közönséget, s a közigazgatási és törvénykezési hivatalokat a kimerítő, teljes hivatalos tisztai névtárra, melly a körülmények közt lehetséges legnagyobb s lelkiismeretes pontossággal s részletességgel készült, s a vevőnek bő kártyát nyújt azon csekély várakozásért, mellyet e nagy naptárnak egy két héttel elkésztet megjelenése igényelt; — mert éppen ennél fogva helyet foglaltak benne a legújabb adatok s változások is, s ezáltal csak használhatósága növekszik.

Tartalom: *Astronomiai naptár* 16 lap. Minden hónap alá gazdasági gyakorlati jegyzetek vannak iktatva, s utána vonalozott író papiroslevél kötve a kiadások s bevételek feljegyzésére.

Olvasó könyv:

I. *Szépirodalmi kert* 17—48. lapig: *Bokáczius kalandjai*, *Jókai Mór*tól; *Kettő egy helyett*; beszély *Eszter sat.* szerzőjétől; *Újví dal*, *Lisznay Kálmán*tól; *A sólyom*, *Tompa Mihály*tól; *A vén cigány*, *Vörösmarty*tól; *Zács Klára*, *Arany Jánostól*; *Pató Pál ur*, *Petőfytől*; *Adomák és élecek*, 30 szám.

II. *Hazai rajok* 49—64. lapig. Magyarországi nevezetes fürdők leírásai; általános átnézet a magyar fürdőkről; *A császárfürdő Budán*; — Magyarország nevezetes egyházai: a pécsi székesegyház s volt török mecset; — Magyarország nevezetes palotái: a budai kir. palota; az oroszvári kastély; a budai alagút.

III. *Történeti képek* 65—145. lapig. Visszapillantások Európa politikai közel múltjába, *Bérczy Károly*tól; Az olaszországi hadjárat 1848-ban és 1849-ben, *Fényes Elektől*; *A trónkövetelők*, *Szilágyi Virgiltől*; *Magyar Plutarch*: 1) *Pázmány Péter*, 2) *Teleki József*, 3) *Kazinczy Ferencz*, 4) *Kisfaludy Sándor*, 5) *Lendvay Márton*, *Tóth Lőrincztől*; *Hazai Necrológ* 1855 elejétől szeptemberig.

IV. *Statistika; föld- nép- és helyleírás* 145—176. lapig. Az európai öt nagy hatalmasság alaperejének összehasonlítása, *Fényes Elektől*; *Mező gazdasági statistikai ismeretek* *Galgóczy Károly*tól; *A Fekete s Keleti vagy Bálti tenger némelly érdekesebb pontjai*: 1) *Sebastopol*; 2) *Bala-klava*, 3) *Sympheropól és Baktschiserai*; 4) *Odessa*, 5) *Helsingfors és Sweaborg*, 6) *Kronstadt*, *Szokolay Istvántól*; — *Orosz Kaukázia*; *A hatodik földrész, vagy délpólusi szárazföld*; *Ausztráliai arany*.

V. *Házi ügyvéd, orvos s tanácsadó* 176—201 lapig. I. Az egyenes közdok rendszere Magyarországon. II. Magyarország közigazgatási s bírósági szervezete, *Szokolay Istvántól*. III. *Bélyegtvény*, *Tóth Lőrincztől*; *Cholera*; *uj óvszerek a szöllőkör ellen*; *méhek betegsége*; *uj olajnövény*; *hazai találmányok*; *arató gép*; *kézi cséplő gép*.

VI. *Tisztai Névtár* 201— lapig. Európai államok, uralkodók és trónörökösök. *Osztrák birodalmi névtár*: *Ő cs. kir. ap. felsége*; *neje*; *gyermekük*; *a fels. uralkodó osztrák csász. család*; — *birodalmi tanács*; *ministeriumok*; *cs. kir. legfőbb rendőrhatalóság Bécsben*; az egyes koronatarományok polgári s katonai kormányzója; az egyes koronaországok föltörvényszékei; *birodalmi követségek és consulok*; *Magyarország katonai és polgári kormánya*; *polgári kormányzókatyók*; — *országos vallásügy s közoktatási névtár*; *r. kath. egyház*; *fölszentelt és czimzetes püspökök*; *szerzetes rendek főnökei*; *egyes görög kath. egyház*; *görög nem egyesült egyház*; *helvét vallásu egyház*; *ágostai vallásu egyház*; *oskolák és tanintézetek*; *protestans tanodák*;

Képek. 1. *A császár fürdő Budán*. 2. *A pécsi székesegyház*. 3. *A pécsi volt mecset*. 4. *A budai kir. palota*. 5. *Az oroszvári kastély*. 6. *IX. Pius pápa*. 7. *Radeczký*. 8. *Károly Albert*. 9. *Pázmány Péter*. 10. *Teleki József* gr. 11. *Kazinczy Ferencz*. 12. *Kisfaludy Károly*. 13. *Lendvay Márton*. 14. *Sepastopol*. 15. *Odessa*. 16. *Kronstadt*. 17. *Cséplő gép*.

A nemzeti Képes Naptár több évi folyamom keresztül szándékozik az egész magyar történet érdekesebb pontjait; a nevezetes hazafiak arcképeit; a haza legnevezetes egyházai, kastélyai, várai s fürdőink rajzát s leírását adni tisztelt olvasóinak; úgy szinte teljes házi ügyvédet, orvost, s gazdasági tanácsadót nyújtani azok kezébe. — Egy évi folyam a nagy egésznek csak kis részét képezheti.

A terv ezennel meg van kezdve, annak folytatása s időnkinti kiegészítése a t. olvasó közönség ápoló részvételétől függ.

Lapunk e számával egy időben került ki sajtó alól *Erdélyi Indali Péter* Szönyi-növeldi tanárnak a protest. algymnasiumok I. és II. osztályai s az ezekkel párhuzamban álló realiskolai osztályok számára szerkesztett s a m. miniszterium által jóvá hagyott „*Magyar olvasó-könyv*“nek legutolsó iva is. A t. cz. tanár urak hát, kiket érdekel, kik 10—12 éves növendékeiket kedélyökhöz mért, szívökhöz, lelkökhöz szóló olvasmányokkal kívánják ellátni; már sükerrel siethetnek megrendelésikkel. *Heckenast G.* kiadó ur a legpontosabb szétküldéséről kezeskedik. *Erdélyi I. P.* urnak legelső művére, egészen új szerkezetű „*ABC*“jére vonatkozólag egy kiváló paedagogusunk, egy általános tisztelt veterán népirónk s dolgozótarsum kapt irta, hogy *benne minden ideális nézetét valószíve találta*. Ha jól vagyunk értesülve, e művéről is a legnagyobb elismeréssel s dicsérettel nyilatkozik hazánk egyik legünnepelebb nevű koszorús költője. Kétségtelen jelességéről e könyvnek eleget s legerősebb tanubizonságául szolgálhat az, hogy mint érintők, a m. kormány jóvá hagyta.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert**.